

Олег Бадалов

**Любомир Мирославович
Боднарук**

Чернігів 2004

ББК 85.314.1

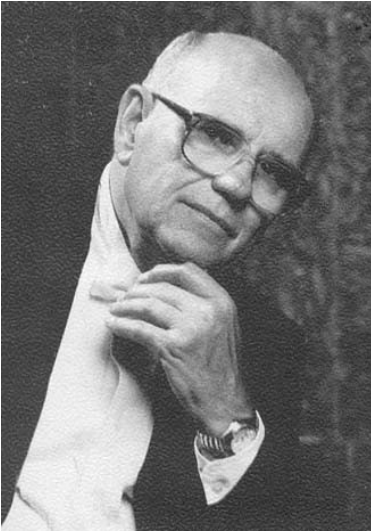
Б 15

Бадалов О. Любомир Мирославович Боднарук. –
Чернігів, 2004. – 48 с.: іл.

У книзі розповідається про життєвий і творчий шлях відомого українського хормейстера і педагога, головного диригента та художнього керівника камерного хору імені Д. Бортнянського, заслуженого діяча мистецтв України Любомира Мирославовича Боднарука.

Видання розраховане на викладачів та студентів навчальних закладів культури та мистецтв, всіх, хто цікавиться хором мистецтвом .

© Олег Бадалов, 2004

В'ЯЧЕСЛАВ ПАЛКІН,
народний артист України, лауреат
Національної премії України імені
Тараса Шевченка, художній
керівник і головний диригент
камерного хору Харківської
обласної філармонії, завідувач
кафедри хорового диригування
Харківського університету
мистецтв імені
Івана Котляревського, професор.

Ім'я Любомира Боднарука добре знане в Україні. Він відомий як головний диригент і художній керівник Чернігівського камерного хору імені Д.Бортнянського та як прекрасний педагог, учні якого успішно продовжують навчання у вищих навчальних закладах, в тому числі і в Харківському університеті мистецтв імені І.П. Котляревського. Тому не дивно, що виконавська та педагогічна діяльність Любомира Боднарука стала об'єктом дослідження.

Вивчення життєвого та творчого шляху хорового диригента – справа корисна і потрібна, насамперед, мистецькій молоді, щоб усвідомити шляхи розвитку творчої особистості і віднайти свій шлях в хоровому русі.

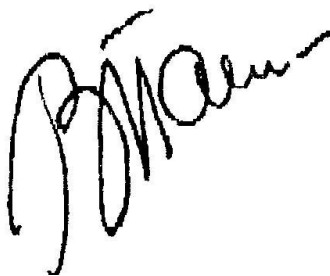
Усвідомлення сутності мистецьких засад диригента найповніше розкривається завдяки засвоєнню методів його репетиційної роботи, націлених на втілення композиторських концепції. При цьому великої ваги набуває безпосереднє спілкування дослідника з диригентом, що й реалізується у роботі Олега Бадалова.

Я знаю О.Бадалова ще з часів його навчання на фортепіанному факультеті Харківського державного інституту мистецтв. Працюючи у складі камерного хору Харківської обласної філармонії, він був безмежно відданий хоровому виконавству, цікавився історією хорової культури, брав участь у наукових конференціях, друкувався у наукових збірках з проблем розвитку хорового мистецтва.

З 2003 року Олег Бадалов працює в колективі камерного хору імені Д.Бортнянського під керівництвом заслуженого діяча мистецтв України Л.Боднарука. Тому, його дослідження, як погляд на роботу диригента з середини творчого процесу, є вдалим поєднанням теоретичної думки з практичним досвідом.

Дякуємо автору дослідження за його прагнення висвітлити для широкого кола слухачів і шанувальників таланту Любомира Боднарука не лише сьогодення митця, але й шлях його зростання на фоні розвитку хорового мистецтва України.

Народний артист України,
лауреат Національної премії України
імені Тараса Шевченка, професор
В.С. Палкін

Творча діяльність Любомира Мирославовича Боднарука є природним продовженням поступу музичного руху Чернігівського регіону і знаменує собою значний етап у розвитку хорового мистецтва України. Досить переглянути цитати з рецензій на виступи Маєстро, щоб переконатися, як високо сприймається сучасниками його мистецтво: „сонячний талант”, „неперевершений майстер хорового співу”, „чуйний вихователь і вчитель мистецької молоді”, „вірний лицар та захисник безцінної української пісенної спадщини”, „репрезентант цілої низки нових творів українських композиторів”, „високий професіонал, натхненний музикант, людина безмежно віддана своїй справі”, „митець, що дав могутній поштовх подальшому розвитку хорової культури Чернігівщини” тощо.

Творчою лабораторією Л. Боднарука є камерний хор імені Дмитра Бортнянського Чернігівського обласного філармонійного центру фестивалів та концертних програм.

Колектив, створений кілька років тому, впевнено зайняв своє місце серед провідних хорів України.

Педагогічна робота з мистецькою молоддю в стінах Чернігівського музичного училища ім. Л. Ревуцького, яка триває понад двадцять років, – одна з провідних сфер діяльності Л. Боднарука. Прекрасний педагог, який виховав багато талановитої молоді, він виявив неабиякі якості організатора, згуртувавши навколо себе колектив одностайців, що утворили камерний хор ім. Д. Бортнянського. Артисти хору – це колишні студенти відділу хорового диригування Чернігівського музичного училища, які у співпраці з Л. Боднаруком ствердились як дієві музиканти.

Л. Боднарук – активний громадський діяч в житті Чернігівського регіону. Він голова обласного відділення хорового товариства ім. М. Леонтовича та ініціатор проведення щорічних дитячих хорових фестивалів „Свято хору”, фестивалю дитячої хорової музики „Сонечко” в селі Іржавець на батьківщині Левка Ревуцького. Любомир Мирославович є постійним головним хормейстером творчих звітів майстрів мистецтв і художніх колективів Чернігівської області у місті Києві. Протягом багатьох років він очолював обласне відділення Українського фонду культури.

Висвітленню життєвого шляху Любомира Боднарука, з'ясуванню етапів розвитку його творчої особистості та поступу в мистецтві присвячено нарис молодого дослідника, вихованця Чернігівського музичного училища імені Л. Ревуцького Олега Бадалова. Вважаю його працю лише початком осягнення хорового руху Чернігівщини, і сподіваюся, що вивчення історії хорового мистецтва нашого краю буде продовжено.

Начальник управління культури
обласної державної адміністрації

Б.В. Кальченко

Любомир

Мирославович Боднарук народився 1 червня 1938 року в маленькому містечку Чортків, що на Тернопільщині. Батьки Любомира не були професійними музикантами, але з дитинства хлопець був оточений музикою. Мама, Розалія Василівна, співала в церковному хорі і часто брала сина з собою. Незабутніми залишилися в дитячих спогадах Любомира Мирославовича Різдвяні хорові концерти: „Після служби на Різдво церковний хор виступав з концертом. Що то було за диво!”

Окрім церковних піснеспівів хлопчик чув і знав народні пісні „Ой летіла горлиця через сад”, „Щедрик” в обробці М. Леонтовича тощо. „Їх красу і велич я увібрав у серце ще тоді”, – говорить Л.М. Боднарук, позираючи зі свого сьогодення в далеке минуле.

Дитинство Л. Боднарука припало на важку добу історії українського народу. Хвиля сталінських репресій торкнулася і його родини. За фальсифікованим звинуваченням було ув'язнено батька – Мирослава Миколайовича. На початку літа 1941 року колону в'язнів, серед яких був і Мирослав Боднарук погнали на схід, до Умані. 5 червня їх розстріляли...

У 1991 році Л. Боднарук одержав листа про посмертну реабілітацію батька. Лише 1992

року стало відомо, де знаходиться його могила, і Любомир мав можливість поїхати до Умані вклонитись світлій пам'яті батька.

Тяжкі воєнні роки осиротіла родина Боднаруків пережила в рідному селі матері – Шманківцях, де хлопець закінчив початкову школу.
1955 р.

1949 року Любомир з мамою повернулися до Чорткова. Тут хлопець продовжує навчання в середній школі і починає відвідувати музичну школу, опановуючи гру на баяні. В цей час з'ясується, що Любомир має гарний голос. Керівник шкільного хору і викладачка музики І. Титенич почала активно залучати Любомира до шкільних концертів: він співав у хорі, виконував п'єси для баяна, виступав як співак-соліст.

І досі мешканці Чорткова пам'ятають виступи Любомира у Будинку залізничників. Нещодавно, під час його перебування у Тернополі, на одному з мистецьких зібрань до pana Любомира підійшов заступник начальника управління культури Тернопільської облдержадміністрації Дмитро Іванович Чекалов і запитав: „А Ви не той Боднарук, про виступи якого розповідав мені батько?” І Любомир Мирославович пригадав, що під час концертів йому акомпанував на баяні Іван Чекалов, Як з'ясувалося, – батько Дмитра Івановича.

1956 р.

Любомир вирішив здобути музичну освіту. Сповнений радісних сподівань, він приїхав до Чернівців, щоб складати вступні іспити до музичного училища. Але яким був розпач хлопця, коли він дізнався, що запізнився на один день. Вступні іспити вже

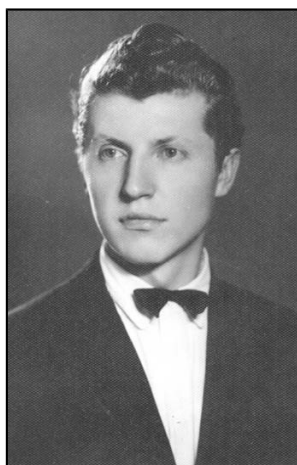

скінчилися! Але Любомиру поталанило на зустріч з чужиною та розумною людиною – директором Чернівецького музичного училища Леонідом Михайловичем Рум'янцевим. Він, прослухавши хлопця, дозволив тому складати іспити, незважаючи на запізнення.

1956 року Любомир Боднарук стає студентом відділу хорового диригування Чернівецького музичного училища.

З вдячністю згадує зараз Любомир Мирославович своїх вчителів, які відкрили йому світ музичного мистецтва, вивели його на мистецький шлях. З особливою теплотою він говорить про керівника хорового класу Алісу (Аллу) Петрівну Серебрі¹. Саме її Л.М. Боднарук називає серед тих своїх вчителів, які мали вагомий вплив на формування мистецько-педагогічних засад його особистості.

Любомир-студент, сам того не підозрюючи, вже зі шкільної лави був підготовлений до сприйняття педагогічних принципів А.П. Серебрі. Адже її вихованка по класу диригування була керівником

1957

¹ Серебрі, Аліса (Алла) Петрівна (1929) – український хоровий диригент, педагог, професор, заслужений діяч мистецтв України. З 1952-го по 1962 рік працювала в Чернівцях завідувачкою хорового відділу, керівником хору музичного училища; директором, художнім керівником Чернівецької обласної філармонії; художнім керівником і головним диригентом Буковинського народного ансамблю пісні і танцю. У 1961 році ансамбль став лауреатом I премії Всесоюзного фестивалю. На посаді завідувача кафедри хорового диригування Одеської державної музичної академії ім. А.В. Нежданової А. Серебрі направляє зусилля кафедри на збереження традицій хорової школи К.К. Пігрова.

хору музичної школи, де вчився Любомир. На заняттях хорового класу Чернівецького музичного училища Любомир відкрив багато нової для себе музики.

„У Алли Петрівни я вперше почув „Реквієм” В. Моцарта, „Пори року” Й. Гайдна. Для мене це було якесь оціпеніння, надзвичайне відкриття, що є в світі така музика!”, – згадує Л.

Боднарук.

Цінність тих відкриттів для майбутнього диригента полягала в тому, що він був одночасно і виконавцем, і слухачем.

А.Серебри Знайомлячись з новими творами, юнак чув їх не у фортепіанному викладі, або внутрішнім слухом, але безпосередньо у хоровій органіці.

„Я вважаю, що керівник творчого колективу може більше дати студентові для **музичного** зростання, ніж викладач з фаху; адже студент, осягаючи твір у хорі – в живому, багатоголосому викладі, може почути і усвідомити його природне звучання, а в спеціальному класі, диригуючи під супровід рояля, це можливо лише умовно”, – стверджує Любомир Мирославович.

За роки навчання в Чернівецькому музичному училищі Любомир Боднарук набуває і практичного диригентського досвіду. Неабиякі організаційні здібності дозволили йому сформувати і очолити жіночий хор клубу медпрацівників. Взагалі, у Чернівцях Любомир набув загальнокультурного багажу, розширив свої мистецькі обрії. Він згадує, що місту була притаманна висока музична культура. Місцеві музиканти жартома називали

Чернівці „філією” Одеси, адже більшість з них (і педагоги музичних шкіл, і артисти філармонії, і викладачі музичного та культосвітнього училищ та інші) були випускниками Одеської консерваторії.

У Чернівцях було десять кінотеатрів, і в кожному, за традиціями того часу, грав оркестр. Надзвичайно насиченим було концертне життя міста. Любомир Мирославович пригадує, що чув у Чернівцях С. Ріхтера, Д. Ойстраха, Т. Гутмана, Л. Марцевич, Болгарську хорову капелу, хор Роберта Шоу² та багатьох інших.

Хор Роберта Шоу справив тоді на українських хорових майстрів надзвичайне враження. Любомир Мирославович пам'ятає, як вперше відчув, що „...академічний хоровий спів – вершина хорового співу... у 1962 році в Чернівцях, коли почув у виконанні камерного хору із США під керуванням Роберта Шоу меси Баха, Генделя, спірічуелси. Це було щось неймовірне!.. Прекрасні голоси, висока гармонія... Я пережив справжнє потрясіння” (2, с. 3).

Важливою ланкою мистецького життя Чернівців була діяльність музичного училища; рушійною силою цієї діяльності був директор училища – Леонід Михайлович Рум'янцев.

Згадує Л.М. Боднарук:

„Леонід Михайлович був у Чернівцях легендарною

---

² Шоу, Роберт (1916-1998) – американський хоровий і симфонічний диригент. Вивчав літературу і філософію в Помона-коледж, співав у студентському хорі. Диригував хором вокально-інструментального ансамблю під керівництвом Ф. Ворінга (1938-1945). У 1941-1945 рр. організатор і керівник студентського хору „Університетський хорал” у Нью-Йорку. Цей хор виступав у концертах з А. Тосканіні, С. Кусевицьким, Л. Бернстайном. 1948 року організував „Хор Роберта Шоу”. Гастролював з цим колективом у Європі у 1952 році. 1962 року мав гастролі в Україні. Хорові Роберта Шоу властиві технічна досконалість, музикальність, бездоганна чистота інтонування, ритмічна гнучкість.

постаттю. В юнацькі роки він грав, подібно до юного Д.Д. Шостаковича, у кінотеатрах – ілюстрував кінофільми. В училищі він був академістом, виступав у концертах з класичним репертуаром. Блискуче грав! Я про нього найвищої думки. Головне в ньому було – віра в людину. Він давав студентові можливість повірити в себе. Пригадую, ставили в училищі оперу С. Рахманінова „Алеко”. Тоді постановка опери в училищі була подією, адже училище було невеличке. Ступінь відповідальності була високою. Леонід Михайлович доручив мені співати партію Алеко. Я знав свої можливості і вагався: чи зможу, чи ні справитися з роллю, але Леонід Михайлович рішуче сказав: „Зможеш!”. Було це 1957 року”.

Захоплені завзятою працею, талантом хормейстера і організаційним хистом, які Любомир виявив, керуючи жіночим хором клубу медпрацівників, студенти Чернівецького медичного інституту звернулися до ректорату з пропозицією створити Ансамбль пісні і танцю на чолі з Л. Боднаруком. Прохання студентів було задоволено і розпочалися репетиції.

Хор Чернівецького медінституту. 1961 р.

На одну з репетицій Любомир Мирославович запросив художнього керівника Буковинського ансамблю пісні і танцю Петра Івановича Окрушка. Петро Іванович був випускником Одеської консерваторії і, звичайно, розумівся на хоровій справі.

Згадує Л.М. Боднарук:

„Петро Іванович прийшов на репетицію, послухав „Вівці мої, вівці”, „Гей, на високій полонині” та інші пісні, що ми встигли підготувати, і каже мені: „Ти знаєш що, – з тебе будуть люди”. Ця оцінка для мене була просто надзвичайною. Я тоді твердо переконався, що хорова справа – це дійсно моє.”

Робота Л.М. Боднарука з ансамблем пісні і танцю медінституту припала на той період в культурному житті України, коли відбувався сплеск зацікавленості до народної пісні. Тоді велику популярність мали Гуцульський ансамбль пісні і танцю, Буковинський ансамбль, Закарпатський народний хор, Державний Український Народний хор та інші. На тлі цієї тенденції і проходила робота ансамблю медінституту. Репертуар колективу базувався як на місцевому фольклорі, так і на відомих піснях.

В цей же час розпочинається педагогічний шлях Л.М. Боднарука. Він працює викладачем диригування в Чернівецькому училищі культури.

Деякі з викладачів музичного училища, в яких вчився Любомир, працювали також і в училищі культури. Ставши колегою своїх вчорашніх вчителів, Любомир Мирославович наслідує їх досвід. Рано він усвідомив, що в музичній педагогіці головне – це

З матір'ю. 1957 р.

традиції; лише ґрунтуючись на них можна навчати, виховувати, зрощувати нове. „Винаходити колесо не треба. В своїй педагогіці я йшов від традицій тих, у кого я вчився”, – говорить Л.М. Боднарук.

Плинув час... Молодий педагог набував викладацького досвіду, у співпраці з ансамблем пісні і танцю медінституту зростав як диригент-виконавець, але мріялось про справжню мистецьку роботу – роботу з професійним хоровим колективом .

І ось – Любомир Мирославович дізнався, що в Гуцульському ансамблі пісні і танцю є вакансія хормейстера. Поїхавши до Івано-Франківська на розмову з керівником ансамблю Михайлом Петровичем Гринишиним³, Л.Боднарук отримав запрошення посісти посаду хормейстера колективу.

На цьому закінчується Чернівецький період життя Л.М.Боднарука. Згадуючи той час, Любомир Мирославович характеризує його лаконічно, але змістовно: „В Чернівцях я сформувався, передусім, як хорова особистість”.

Згадує Л.М. Боднарук:

„Чернівці дали музичному мистецтву багато цікавих особистостей. Зараз керує хором училища та камерним хором філармонії Василь Галичанський – учень А.П. Серебрі, він закінчив Чернівецьке музичне училище, згодом Київську консерваторію; Євген Савчук, – народний

---

³ Гринишин, Михайло Петрович (1921) – хоровий диригент, педагог, композитор, музично-громадський діяч, народний артист України, професор. Навчався у Львівській консерваторії (клас П.І. Муравського), та Одеській консерваторії (клас К.К. Пігрова). 1962-1970 – художній керівник Гуцульського ансамблю пісні і танцю. З 1970 р. – на педагогічній роботі у Київському державному інституті культури (зараз Київський національний університет культури і мистецтв). Автор відомих пісень „Вівці мої, вівці”, „Гей, Карпати”, „Ой зелена полонина” та численних аранжувань народних пісень для хору.

артист України, лауреат Національної премії ім. Т.Г. Шевченка, керівник капели „Думка” також випускник Чернівецького музичного училища та багато інших”.

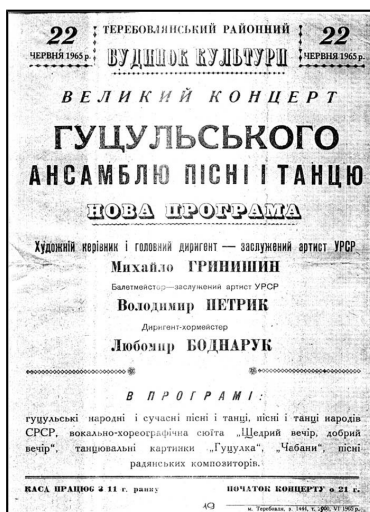
Отож, 1964 року Л.М. Боднаруку запропонували зайняти посаду хормейстера Гуцульського ансамблю пісні і танцю Івано-Франківської обласної філармонії.

Коли Любомир Мирославович прийшов на свою першу репетицію, він побачив артистів, яких знав і пам’ятав з дитячих років: Михайла Коробчука, Остапа Кроп’яника, танцювальну пару – Василю Чуперчук і Михайла Воротняка, Василя Деркала та інших.

Згадує Л.М. Боднарук:

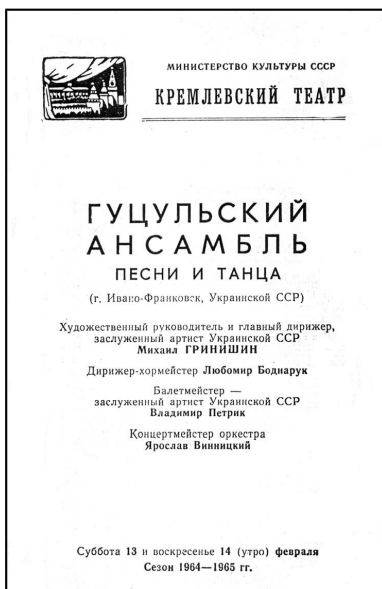
„В хорі були знані в нашому регіоні та за його межами солісти, був прекрасний чоловічий квартет, були легендарні танцюристи. Я їх пам’ятав з дитинства. І от я з’явився перед ними вже не як слухач, а як керівник. Коли мене відрекомендували, то всі встали, привіталися. Мене представили колективу і пішли, а я залишився сам-один з хором. Почувався я трохи моторошно, але колектив зустрів мене приязно”.

Артистам сподобалося те, що молодий хормейстер швидко опанував репертуарні твори колективу (деякі з них він виконував ще з ансамблем пісні і танцю Чернівецького медінституту); сподобалося те, що в пошуку творчих рішень він йшов природним шляхом, нічого зайвого не вигадуючи. Мабуть, в чомусь стиль роботи Л. Боднарука з

хором збігався зі стилем роботи головного диригента – М. Гринишина, випускника Одеської консерваторії по класу К.К. Пігрова⁴.

Л.М. Боднарук швидко увійшов до репертуару ансамблю, наполегливість та працьовитість дали йому змогу через два місяці після початку репетицій вирушити на гастролі з колективом до Середньої Азії. З Гуцульським ансамблем пісні і танцю Любомир Боднарук об'їздив весь

Радянський Союз:
виступали в Кремлівському театрі (тоді ще не було збудовано Палац з'їздів), у Концертному залі імені П.Чайковського, містах Сибіру, Середньої Азії, у Закавказзі. Українці, яких доля розкидала по світу, плакали, слухаючи „Верховино, світку ти наш”, „Вівці мої, вівці” з легендарним солістом, заслуженим артистом України Михайлом Коробчуком, українські народні пісні в аранжуванні

М. Леонтовича, М. Гринишина, Л. Боднарука.

Згадує Л.М. Боднарук:

⁴ Пігров, Костянтин Костянтинович (1876-1962) – видатний хоровий диригент, педагог, вчений, професор Одеської консерваторії, лауреат Всесвітнього фестивалю молоді 1957 року. 1930-1939 – організатор і керівник Молдавської хорової капели „Дойна”. 1944 -1962 – завідувач кафедри хорового диригування Одеської консерваторії. Автор праці „Хорова культура і моя участь у ній”, виданій 2001 р. за редакцією А. Серебрі.

„...В Гуцульському ансамблі панувала товариська атмосфера. Це була для мене професійна диригентсько-хорова робота; доводилося аранжувати деякі пісні, деякі твори для чоловічого хору, робити переклади. Запам'яталися мені такі репертуарні твори, як „Огні горять” С. Воробкевича”, „Закувала та сива зозуля” П. Нішинського, „Гуляли” О. Нижанківського...”.

В колективі ансамблю Любомир Мирославович набув досвіду роботи з професійним хором, вдосконалив диригентську майстерність; він розвинув навички аранжування, свої організаційно-комунікативні якості, сформував досвід гастрольних поїздок, розширив репертуарний багаж тощо.

За період роботи з професійним хором у Л.М. Боднарука починають формуватись критерії нової якості роботи, тобто більш виважене та прискіпливе ставлення до інтерпретації як відомих, так і нових для слухачів творів. Значною мірою цьому сприяли спілкування та обміни думками з більш досвідченими колегами – хормейстерами.

Згадує Л.М. Боднарук:

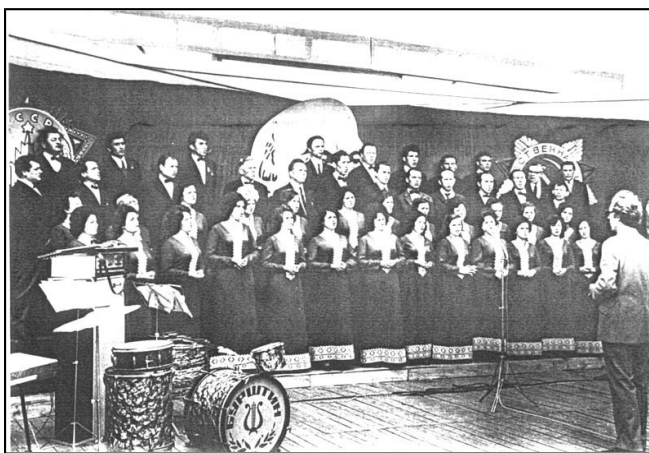
„...Характерною рисою концертного життя того часу було те, що колектив, виїжджаючи на гастролі, показував свою концертну програму художній раді або комісії, що складалися з провідних митців. Пам'ятаю, Гуцульський ансамбль двічі мав виїзди до Києва, де проходило прослуховування програми. Після прослуховування кожен номер концерту ретельно обговорювався, аналізувався. Робились якісь зауваження, висловлювалися поради. Це дисциплінувало і керівників, і артистів, змушувало завжди „триматись у формі”. Зрештою, це відсікало незріле, аматорське...”

Часи роботи в колективі Гуцульського ансамблю пісні і танцю були для Любомира Мирославовича не тільки

етапом творчого зростання. В Івано-Франківську Любомир Боднарук зустрів свою майбутню дружину – Любов Федорівну Яцемірську. Вона закінчила Івано-Франківське музичне училище, працювала в Гуцульському ансамблі у танцювальній групі, а також була ведучою концертних програм. Під час одного з гастрольних турне колективу, в місті Душанбе, Любомир Мирославович запропонував Любі Яцемірській стати його дружиною. З того часу вона стала Берегинею в житті і творчості Любомира Боднарука...

Одним із постійних місць проведення концертів Гуцульського ансамблю було місто Галич – так званий „підшефний район” колективу. Галичани дуже часто вітали Любомира Боднарука гучними оплесками, дякуючи йому за прекрасне мистецтво. Тому для Любомира Мирославовича не було несподіванкою отримане від місцевого керівництва запрошення очолити дитячу музичну школу і хоровий рух міста.

Любомир Мирославович вагався: з одного боку – творчий колектив, гастролі, нові міста і люди, а з іншого – сім'я, до того ж, народилася донечка Жанна, а це вимагало більш сталого життя.

Хор вчителів м. Галича. 1973 р.

Порадившись із дружиною, зваживши всі за і проти, Л.М. Боднарук вирішив прийняти пропозицію Галицького міського керівництва. „Нам створили у Галичі всі умови для життя, а головне – надали повну творчу свободу. До того ж, цікаво було випробувати себе в нових якостях”, – згадує Любомир Мирославович.

Родина Боднаруків переїздить до Галича. Любомир Мирославович очолює дитячу музичну школу, а Любов Федорівна викладає в ній фортепіанну гру, стає редактором та ведучою всіх концертних програм. Л.М. Боднарук сповна виправдав сподівання місцевого керівництва. Він завзято почав розвивати хоровий рух міста. Ним були створені Галицька самодіяльна хорова капела, хор вчителів, чоловічий квартет Будинку культури, камерний хор Галицької музичної школи. Ці колективи досить потужно гастролювали, а чоловічий квартет мав записи на Львівському телебаченні, де колективи, керовані Л.Боднаруком, були на той час постійними учасниками різних телепередач.

Концертуванню передувала велика організаційно-виховна робота. Організувати роботу Галицької самодіяльної хорової капели було нелегкою справою. Більшість самодіяльних артистів зовсім не мали музичної підготовки, кожен з них працював на різних ділянках виробництва, у кожного – свій характер, свої особливості. Згуртуванню колективу сприяли енергійність, завзяття керівника, бажання, щоб якомога краще лунала пісня. Виховання дорослого учня-співака вимагало від Любомира Мирославовича пошуку нових методів роботи. І він їх знаходив. Головною рисою цього методу було поєднання поваги до дорослого учня, який у зрілому віці сів за

шкільну парту, зі справжньою любов'ю до мистецтва, з любов'ю до пісні.

Хорова капела Будинку культури м. Галича. 1975 р.

Нарешті було вивчено нотну грамоту, вироблено дикцію, пройдено етап психологічного звикання одне до одного. Тепер учасники колективу з півслова розуміли свого керівника. Всі вони відвідували репетиції із задоволенням, з відповідальністю і віддачею виступали у концертах, приносячи радість спілкування з прекрасною музикою і собі, і слухачам.

„Хороші були колективи. Ми багато гастролювали. Були у Чернівцях, у Львові. Нас записували на радіо та на телебаченні”, – згадує Любомир Мирославович.

У 1968 році Любомир Боднарук стає студентом факультету хорового диригування Львівської державної

консерваторії імені М.В. Лисенка. Це було природним продовженням його мистецького шляху.

Чоловічий вокальний квартет Галицького районного Будинку культури. Львівське телебачення. 1976 р.

В стінах консерваторії Любомир поглиблює знання, розширює мистецькі обрії, знайомиться з провідними митцями країни. Незважаючи на те, що Л.М. Боднарук розпочав навчання в стінах Львівської консерваторії вже сформованим музикантом, він згадує, що суттєво переглянув свої погляди на хорове мистецтво, на методи роботи з твором, набув нових якостей диригента-інтерпретатора. Причини цього Любомир Мирославович вбачає у мистецькій атмосфері, що склалася на той час у Львові та в тому впливі, що справляло на нього спілкування з хоровими митцями міста.

Хорова культура тогочасного Львова сягнула значної висоти. Майже в кожному навчальному закладі був свій хоровий колектив (студентський хор політехніки, хор історичного факультету університету, дівочий хор

педагогічного училища, студентський хор педагогічного інституту тощо). Серед хорових колективів міста виділялися капела Будинку вчителя, якою керував Р. Кокотайло, чоловічий хор шкіряного заводу, капела Будинку культури працівників зв'язку, якою керував Є. Вахняк, та звичайно, хорова капела „Трембіта”.

Ці колективи багато концертували і справляли неабиякий вплив на розвиток аматорського хорового руху в регіоні. Мабуть, саме цей вплив зумовив те, що „...у той час всі хори нашого краю дотримувалися академічності в подачі й оформленні звуку; так звана народна манера співу їм була не властива”, – стверджує професор С. Стельмащук (3, с. 64).

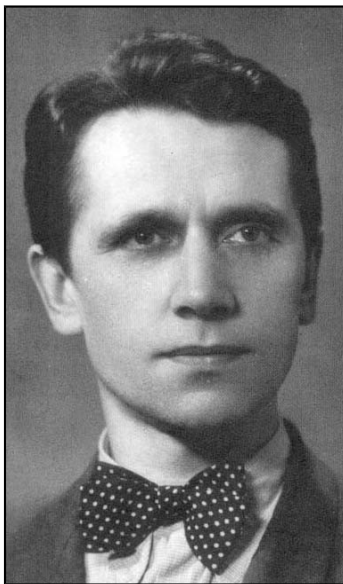
У той час у Львові працювали уславлені хорові диригенти. До 1964 року керував капелою „Трембіта” П. Муравський, який припинив викладацьку роботу у Львівській консерваторії 1955 року; працювали М. Колесса, М. Антків, Є. Козак, Є. Вахняк; творили і викладали у консерваторії А. Кос-Анатольський, С. Людкевич та багато інших знаних музикантів.

Львівську диригентську школу називали „школою М. Колесси”. Л. Боднарук, навчаючись у учнів М. Колесси, прилучився до його диригентсько-хорової школи: викладачем з хорового аранжування був Є. Козак; викладачем з фаху – М. Антків; керівником студентського хору – Є. Вахняк. Всі вони були учнями М. Колесси, продовжувачами його традицій, і кожен з них вносив до навчального процесу щось своє, тим самим збагачуючи та розвиваючи спадок свого Вчителя. Звідси – розмаїтість навичків та прийомів, що отримав від своїх вчителів Л. Боднарук. У М. Антківа Любомир Мирославович запозичив вимогливість, суворість у роботі, поєднані з об'єктивністю оцінювання результатів праці. М. Антків звернув увагу Л. Боднарука на інтонаційну проблему в

роботі над твором. Від Є. Козака Любомир Мирославович взяв уміння пристосовувати матеріал аранжованого твору до виконавських можливостей хорového колективу. Євгена Козака як композитора порівнювали з Леонтовичем, таким природним і зручним для хору було його хорове письмо, голосоведення.

Євген Вахняк⁵ справив, мабуть, найбільший вплив на Л. Боднарука. Любомир Мирославович постійно наголошує, що хоровий клас для мистецького виховання хормейстера – це основа основ. Перш за все – це знайомство з новими творами у безпосередньому контакті з ними. Особливо це стосується прем'єр творів. Так, під час навчання у хоровому класі Є. Вахняка Любомир Боднарчук разом з іншими студентами-хористами був учасником концертів, в яких вперше виконувались українські народні пісні, аранжовані М. Колесою, Є. Козаком, С. Людкевичем, Ф. Колесою та іншими.

Також, мабуть, від Є. Вахняка походить цікавість Любомира Мирославовича до нових зразків музичної творчості композиторів, прагнення ознайомити слухачів з новітньою музикою, адже **Є. Вахняк**

---

⁵ Вахняк, Євген Дмитрович (1912-1998) – видатний хоровий диригент, педагог, музично-громадський діяч, народний артист України, професор. У 1944-1948 рр. – студент Львівської консерваторії (клас М.Ф. Колесси). 1962-1975 – очолював студентський хор Львівської консерваторії, керував заслуженою хоровою капелюю „Боян”.

хор Львівської консерваторії під керуванням Євгена Вахняка, а також керована ним капела Будинку культури зв'язківців завжди була творчою лабораторією місцевих композиторів.

Від Євгена Дмитровича Любомир Мирославович взяв свою неповторну манеру імпровізованого диригування під час концертного виступу. Це особливо сприятливо приймається аудиторією, адже імпровізаційність виконання створює у слухача відчуття того, що він є свідком народження музичного твору.

Однією з головних рис творчої особистості Л.М. Боднарука, розвинутих під час навчання у Львівській консерваторії, було якісно нове ставлення до української народної пісні, до її аранжованих або оброблених композиторами зразків.

Любомир Мирославович згадує, що „педагогічні засади викладачів консерваторії найяскравіше проявлялися у відношенні до хорової мініатюри, зокрема, до обробок українських народних пісень”. Головна увага при цьому приділялася регіональним зразкам цієї творчості (обробки українських народних пісень Ф. Колесси, М. Колесси, С. Людкевича, Є. Козака, К. Квітки, О. Кольберга). Саме в творчості цих науковців, композиторів-фольклористів регіональна народна пісня стала предметом наукового осмислення: вони вперше в українській фольклористиці сформували принцип регіональності у підходах до дослідження народнопісенної культури. Ф. Колесса писав: „...народна поезія є сильним сполучником усіх мільйонів...” українців. Вона „...усім нагадує про єдність і спільність національну...” (1, с. 43). Тому композитори-фольклористи прагнули зробити регіональну народну пісню надбанням якомога більшої аудиторії.

Створюючи обробки народних пісень, фольклористи виносили їх на концертні сцени, вводили до

навчального репертуару, адже і С. Людкевич, і Ф. Колесса, і Є. Козак, і М. Колесса та інші були професорами Львівської консерваторії. Тому здається зрозумілим, чому диригентська школа Львівської консерваторії – „школа М.Ф. Колесси”, – сина і продовжувача справи свого великого батька – Філарета Колесси, зосереджувала значну увагу на, народної пісні в навчальному процесі.

Виховуючи хормейстерів на матеріалі регіональної фольклористики, консерваторські митці виховували дієвий місцевий патріотизм, не давали регіональній культурі згаснути, підіймали її на якісно новий, професійний рівень завдяки роботі своїх випускників на місцях. Саме тому, коли у консерваторії дізналися про ту роботу, яку Л.М. Боднарук проводив із самодіяльними хорами в місті Галич, викладачі наполегливо радили Любомиру Мирославовичу не припиняти розпочату діяльність. Більше того, консерваторія наполягла на тому, щоб Л.М. Боднарук складав свій державний іспит з фаху саме на базі створених ним колективів.

Після успішно складених державних іспитів Любомир Мирославович, прислухавшись до порад своїх вчителів і наставників, на деякий час залишається у Галичі, де продовжує розвивати хорову справу, використовуючи нові навички і прийоми, набуті в консерваторії.

Львівська консерваторія ще довго підживлювала творчі намагання Любомира Мирославовича. Роки навчання у Львові залишили чимало незабутніх вражень і спогадів. І досі Любомир Мирославович не може забути того майже священного трепету, що охопив його, коли він побачив в консерваторських коридорах сивочолу голову Великого Людкевича.

Згадає Любомир Боднарук:

„Здавалося б, ще вчора я бачив у підручниках портрети і С. Людкевича, і А. Кос-Анатольського, і

М. Колеси, читав їх імена на сторінках часописів, книг та в хорових партитурах, що належали їх перу, а сьогодні – я бачу Станіслава Пилиповича Людкевича, який йде повільно, кульгаючи, коридором консерваторії, а всі стоять і шанобливо пропускають його уперед. Я не міг повірити, що знаходжуся в тому ж місці, відкриваю ті ж двері, ходжу тими ж сходами, якими ходять люди, що уособлювали для мене Музику.

Все це здавалося таким незвичним, майже нереальним, створювало відчуття причетності до процесів творення мистецтва. І дійсно, консерваторія була осередком мистецтвотворення, адже композитори щільно співпрацювали з творчими колективами, самі були диригентами. Головне, що вразило мене в цих людях, – це відсутність зарозумілості, пихатості, вони не вміли „нести себе”, в них була Простота. Вони жили надособистісними інтересами, мислили надособистісними категоріями і не створювали дистанції між собою і студентом, не поводитися, як „метри”. Студент для них був молодшим товаришем, вони бачили в ньому, перш за все, творчу особистість.

Коли я вперше прийшов на заняття з аранжування до Євгена Козака, одне славне ім'я якого викликало тремтіння, то він дуже швидко зняв цей стрес, нервові напруження, дуже просто пояснюючи ті чи інші закономірності аранжування, пропонуючи свої прийоми і методи.

Ще можу додати, що запорукою успіху і дієвості педагогіки моїх вчителів було те, що вони були диригентами-практиками”.

Любомир Мирославович не втратив творчих зв'язків зі Львовом. Так, 1995 року відбувся взаємобмін між хоровими колективами музичних училищ Львова і Чернігова.

Студенти зі Львова, які вперше побачили Чернігів, були зачаровані красою міста, його стародавніми пам'ятками та щирими людьми. 2000 та 2002 років камерний хор імені Д. Бортнянського виїздив до Львова, де брав участь у Міжнародному хоровому фестивалі „Мрія”.

**З мером Львова після концерту.
2000 р.**

У 1979 році Любомир Боднарук був запрошений очолити ансамбль пісні і танцю „Полісся” Чернігівської обласної філармонії. Особливу увагу Любомир Мирославович приділяв роботі над вдосконаленням академічного співу жіночого ансамблю бандуристок, натхненні голоси яких, поєднані з ніжним супроводом бандури, надавали звучанню колективу особливого чару.

З ансамблем пісні і танцю „Полісся” Любомир Мирославович об’їздив усю Україну, мав виступи на Північному Кавказі, у Чехословаччині, Білорусі, Росії.

1984 року Л.М. Боднарук розпочинає педагогічну роботу в стінах Чернігівського музичного училища ім. Л. Ревуцького. Він обіймає посаду заступника директора з навчальної роботи, а також керує студентським хором.

Ансамбль пісні і танцю „Полісся” в Чехословаччині. 1981 р.

Любомир Мирославович згадує, що коли він прийшов працювати до училища, то викладачі відділу хорового диригування радо зустріли його. Він швидко знайшов спільну мову з колегами. На той час відділ складався з досвідчених викладачів, серед яких: А Євсеєнко, М. Козак, О. Шебітченко, С. Лисенко, В.Бойко, А. Ткаченко. Згодом, до викладацького складу влилися випускники училища: заслужений працівник культури М. Борщ, М. Гончаренко, І. Чуприна, В. Коцур. Робота викладача хорового диригування неможлива без допомоги концертмейстера. Серед концертмейстерів відділу

досвідчені піаністи: Н. Кузнецова, О. Меднікова, М. Лосей, Л. Місіхіна та інші. З першого дня роботи Л. Боднарука з хором училища та з часу утворення камерного хору ім. Д.Бортнянського постійним концертмейстером і помічником Любомира Мирославовича в роботі стала прекрасний музикант Елеонора Акчуріна. Студентський хор, яким почав керувати Любомир Мирославович, мав на той час свою історію, своїх фундаторів, що заклали певні традиції у його роботі.

В. Недашковський

А.Євсєєнко

Л. Пашин

І. Саприкіна

М. Козак

Л. Тевзадзе

Існуючи з 1961 року, хор музичного училища на багато років став не тільки навчальним, а, головним чином, духовним центром тяжіння мистецького життя міста. Серед фундаторів колективу: В. Недашковський, Л. Пашин, А.Євсєєнко, І. Саприкіна, М. Козак, Л. Тевзадзе.

З 1984 року колективом студентського хору керує Л.М. Боднарук. Одним з принципів музичної педагогіки Л.М. Боднарука є спирання на традиції, на досвід своїх попередників. Приступаючи до роботи з учбовим хором Чернігівського музичного училища, Любомир Мирославович не відступав від цього правила, але, як

диригент-практик, як дієвий музикант, він не міг залишатися в рамках суто навчальній діяльності. Він починає творчий пошук. Ґрунтуючись на традиціях своїх попередників в роботі з колективом, Л. Боднарук вносить до навчальної діяльності хору концертно-орієнтований стиль роботи. Це виявилось у створенні тематичних концертних програм, присвячених М. Лисенку, К. Стеценку, А.Веделю та ін. Любомиру Мирославовичу мріялось про роботу з академічним професійним хоровим колективом, але на той час не було сприятливих умов для створення такого колективу.

Ситуація радикально змінилася завдяки діяльності В. Бойка, який, перебуваючи на посаді директора училища з 1986 по 1994 роки, значно збільшив чисельність наборів студентів на відділ хорового диригування. Завдяки більшій чисельності хористів Любомир Мирославович отримав змогу приступити до роботи над великими концепціями. Так, у 1989 році була підготовлена програма з творів А. Веделя, ноти яких були отримані в рукописному вигляді з Києво-Могилянської Академії.

Хор музичного училища з видатними діячами хорової культури України. В центрі – заслужений діяч мистецтв України Л.Боднарук, концертмейстер хору Е. Акчуріна, музичний редактор облтелерадіокомпанії Л.Боднарук. Сидять (зліва направо): В. Бойко, народний артист України М. Гвоздь, доктор мистецтвознавства, проректор НМАУ ім. П. Чайковського, професор А. Лашенко, секретар

музичної спілки А. Нечотна, народний артист України, професор М. Гринишин, народний артист України М. Кречко, академік, Герой України А. Авдієвський, народний артист України, лауреат Державної премії Є. Савчук, народний артист України В. Лисенко, заступник голови музичної спілки України А. Шиян, заслужений працівник культури Росії, Герой Радянського Союзу О. Безпалов, заслужений працівник культури України В. Дмитренко.

Були підготовлені програми, що відзначалися різностильовими творами і значною складністю: „Літургія” О. Кошиця, Хорові концерти А. Веделя, М. Березовського, „Реквієм” В. Моцарта, „Патетична ораторія” Г. Свиридова, його ж „Пушкінський вінок”, „Музика до Кобзаря”, кантата-поема „Хустина” Л. Ревуцького, „Карміна Бурана” К. Орфа, опера „Алеко” С. Рахманінова та багато інших.

Результатом такої плідної і натхненої праці хору музичного училища, очолюваного Л.М. Боднаруком, стало отримання звання Лауреата I Всеукраїнського конкурсу хорових колективів імені М. Леонтовича 1989 року, звання Лауреата Міжнародного фестивалю української духовної музики в Києві 1990 року, звання Лауреата II Всеукраїнського конкурсу хорових колективів ім. М. Леонтовича 1993 року, звання Лауреата хорового конкурсу ім. Д. Січинського в Івано-Франківську 1995 року.

Хор музичного училища. 1995 р.

Хор Чернігівського музичного училища ім. Л. Ревуцького під керівництвом Л.М. Боднарука набув такого визнання, що був запрошений разом із професійними хоровими колективами України брати участь у святковому концерті в Національному оперному театрі з нагоди 100-річчя від дня народження Л.М. Ревуцького. І це не викликає подиву, адже широкий діапазон вокальних і виконавських можливостей, краса і єдність тембрів, різноманітний і цікавий репертуар, чистота юних голосів – все це підкорювало слухачів.

Натхненна праця досвідченого хормейстера Л. Боднарука з мішаним хором Чернігівського музичного училища ім. Л. Ревуцького здобула визнання широкого загалу. За видатні успіхи у роботі з творчою молоддю Любомир Мирославович був удостоєний почесного звання Заслужений працівник культури України.

Поступово склалися передумови для заснування в Чернігові професійного камерного хору. Почала ставати реальністю мрія Любомира Боднарука. Не одну годину він разом з директором музичного училища В.М. Суховерським провели в кабінетах посадовців, схиляючи їх до думки про доцільність заснування професійного хорового колективу в Чернігові.

Значну підтримку цій ідеї надав О.П. Васюта, який того часу очолював управління культури облдержадміністрації. Колишній випускник диригентсько-хорового факультету Харківського інституту мистецтв, він розумів, що заснування професійного хорового колективу на Чернігівщині піднесе мистецький рух регіону на якісно новий рівень.

1996 року Чернігівська обласна державна адміністрація підтримала ініціативу управління культури щодо створення професійного камерного хору, адже

керований Л.Боднаруком навчальний хор неодноразово здобував звання Лауреата в численних конкурсах.

Камерний хор ім. Д. Бортнянського. 1996 р.

Урочиста презентація новоствореного хорового колективу відбулася 6 квітня 1997 року на сцені обласного академічного музично-драматичного театру імені Т.Г. Шевченка та 14 грудня 1997 року на сцені колонного залу ім. М. Лисенка Національної філармонії.

Сьогодні камерний хор імені Д. Бортнянського широкознаний в Україні. Колектив декілька років представляв свої концертні програми в Колонному залі імені М. Лисенка Національної філармонії, є постійним учасником музичного форуму „Київ Музик Фест” та „Музичних прем’єр сезону”, де виконує новітню українську хорову музику, зокрема, твори Г. Гаврилець, В. Тилика, В. Пацукевича, Б. Фільц, О. Некрасова. В репертуарі колективу хорові полотна Л. Дичко, В. Зубицького, В. Степурка, А. Золкіна та інших сучасних українських та закордонних композиторів.

„Сучасна музика – непередбачувана за стилем, за формою. Колективів, які бралися б за її виконання,

небагато. Але я розумію, що треба йти в ногу з життям і, крім традиційної хорової класичної спадщини, співати сучасні хорові твори. Без цього ми не зможемо себе реалізувати. Я радий, що для нашого колективу немає труднощів у їх виконанні. Ми знайшли ключ до цих творів”, – говорить Л.М. Боднарук.

Творчі пошуки Любомира Мирославовича не обмежуються лише сучасною музикою. Йому підвладні стилі різних епох, різних композиторів. Свідченням тому є один з недавніх концертів камерного хору ім. Д.Бортнянського в Національному Будинку органної і камерної музики. Програма концерту була надзвичайно різностильовою. В одній площині – творчі рішення хорових творів Д. Бортнянського, М. Березовського, С.Рахманінова, К. Стеценка; в іншій – Б. Лятошинського, А. Кос-Анатольського, Ж. Бізе, Дж. Россіні, спірічуелси тощо. Яскравою ілюстрацією ставлення Л.М. Боднарука до хорової спадщини є недавня поїздка камерного хору ім. Д. Бортнянського до Баварського міста Мемменген, що у Німеччині, яка відбулася в рамках культурного обміну між Німеччиною і Україною. Концертна програма, яку представляв хор, включала класичні твори слов'янської хорової музики та обробки українських народних пісень.

Згадує начальник управління культури облдержадміністрації Б.В. Кальченко:

„Камерний хор ім. Д. Бортнянського та його керівник Любомир Боднарук добре знані не тільки в Україні, а й за межами нашої держави. Концерти колективу за кордоном проходили з незмінним успіхом, тому надіслане до управління культури мерією міста Мемменген прохання сприяти виступам камерного хору філармонійного центру під орудою Л. Боднарука в Баварії не було для нас несподіванкою.

За сприяння обласної державної адміністрації камерний хор мав змогу поїхати до Німеччини, де підтвердив високий рівень своєї виконавської майстерності. Мешканці німецьких міст захоплено сприймали шедеври хорового мистецтва нашої вітчизняної культури, блискуче виконані камерним хором. Кожен твір неодноразово виконувався „на біс”, а проводжали хористів після виступу стоячи. Це були незабутні враження, справжній тріумф чернігівської хорової культури в Баварії. Коли камерний хор повернувся з Німеччини, на адресу обласного державного управління культури надійшов лист від обербургомистра міста Мемменген Іво Хольцингера. В цьому листі, сповненому надзвичайних слів подяки, пан Хольцингер захоплено відгукнувся про виступи хору і висловив сподівання, що творча співпраця буде продовжена”.

Слід зазначити, що Борис Васильович Кальченко був одним з ініціаторів утворення професійного хору в Чернігові. Він сам багато років працював у хорових колективах: під час навчання на диригентсько-хоровому факультеті Київського інституту культури співав у студентському хорі, був організатором і керівником самодіяльного народної хорової капели Бахмацького заводу хімічного машинобудування, працював артистом Чоловічої хорової капели ім. Л. Ревуцького. Тому з першого дня утворення камерного хору ім. Д. Бортнянського Борис Васильович надавав всебічну підтримку колективу: брав участь у формуванні колективу, сприяв налагодженню творчих зв'язків зі Спілкою композиторів України (м. Київ), відвідував репетиції, де сам співав разом з артистами хору, супроводжував колектив у багатьох гастрольних поїздках тощо.

**Камерний хор у м. Мемменгені (Німеччина). 2004 р.
Перший ряд: Л. Боднарук, начальник управління культури
облдержадміністрації Б. Кальченко, обербургмістр І. Хольцінгер,
директор Чернігівського музично-драматичного театру
ім. Т.Г. Шевченка І. Семененко**

Своїм покликанням на посаді керівника творчого колективу Любомир Мирославович вважає „пропагування високої музики, виховання глядача, його смаку, вплив на його світогляд. Після зустрічі з нами люди по-іншому дивляться на хор і на життя взагалі” (2, с. 3).

Незважаючи на досить недовгу роботу Л.М. Боднарука на посаді художнього керівника і головного диригента камерного хору ім. Д. Бортнянського, йому вдалося виробити індивідуальний виконавський стиль колективу, знайти свого слухача, а головне, – своє місце в сучасному українському хоровому русі. Свідомством тому є численні відгуки на виступи камерного хору, керованого Л.М. Боднаруком.

„Чернігівський камерний хор під орудою досвідченого хормейстера Л. Боднарука... довів свою здатність опанувати найрізноманітніші стилі” (5, с. 107); „Чернігівський камерний хор ім. Д. Бортнянського – постійний учасник київських фестивалів і активний пропагандист нового репертуару” (5, с. 109); „Виступ

камерного хору імені Д. Бортнянського в Національному Будинку органної і камерної музики – подія в культурному житті столиці. Колектив, який віртуозно володіє палітрою хорового співу, продемонстрував не просто зростання, а нову якість своєї творчості” (4); „...камерний хор ім. Д. Бортнянського... значно допоміг висвітлити картину хорової творчості сучасних українських композиторів” (5, с. 109); „Л. Боднарук гармонійно поєднує інтуїцію художника з професійністю диригента, спонукаючи хористів до невпинного мистецького вдосконалення” (5, с. 108).

У цьому році виповнюється 44 роки служіння Любомира Мирославовича Боднарука Музиці та 25 років невпинної творчої праці на Чернігівській землі. Саме Чернігів став другою малою батьківщиною Л. Боднарука, тут втілилися в життя його мрії і сподівання.

Говорить Л.М. Боднарук:

„Я закохався в це місто з першого погляду і щасливий, що є його мешканцем. Чернігів вразив мене красою древніх храмів, чарівною природою. Я люблю Чернігівщину. Зачарований Качанівкою, тягне туди. Якось цілий день провів у Тростянецькому дендропарку. Відчуваю трепіт, ступаючи на землю Новгород-Сіверського, Батурина, Сокиринців. Гордістю переповнюються серце і душа, по-іншому уявляється наша історія, яка творилася тут. Хвилює природа, столітні дуби, блакитнооокі озера, Десна. Люблю цю землю щиро, усім серцем” (2, с. 3). І Чернігівська земля віддячує Любомиру Боднаруку любов’ю за любов.

Чернігівщина стала для родини Боднаруків тим краєм, де вповні розкрилися їх таланти. Любов Федорівна спочатку працювала лектором-музикознавцем обласної філармонії. Згодом, завдяки приємному голосу та досконалому знанню української мови, одержала

запрошення зайняти посаду музичного редактора обласного радіо.

Зараз Любов Федорівна Боднарук є музичним

Родина Боднаруків.
1977 р.

редактором Чернігівської обласної телерадіокомпанії. Зустрічі з цікавими людьми, музичні відкриття краю, ознайомлення слухачів та глядачів з кращими зразками класичної та сучасної музики... Це далеко не повний перелік тем, які підіймає у своїх програмах музичний редактор Л.Ф. Боднарук...

В Чернігові виростала дочка Любомира Мирославовича і Любові Федорівни – Жанна. Зараз немає в Україні жодної людини, яка б не знала і

не чула чистого і сильного голосу заслуженої артистки України, однієї з небагатьох справжніх особистостей в українському естрадному мистецтві – Жанни Боднарук.

Заслужена артистка України
Жанна Боднарук

А колись Жанна, дівчинка з великими бантами і важким шкільним портфелем, навчалася в єдиній на весь Чернігів українській школі, незважаючи на те, що їздити туди доводилося через все місто. У стінах Чернігівського музичного училища імені Левка Ревуцького Жанна здобула музичну освіту, закінчивши його по класу

фортепіано. Поступила до Київської консерваторії. Стала „зіркою” естради...

В Чернігові Любомир Мирославович знайшов своїх духовних синів і дочок – студентів Чернігівського музичного училища імені Л. Ревуцького, перед якими він розкрив двері музичного мистецтва.

**Урок викладача-методиста Л. Боднарука
(концертмейстер Н. Кузнєцова)**

Талант, помножений на довголітню наполегливу працю здобув визнання і шану: 16 квітня 1999 року Президент України присвоїв Любомиру Мирославовичу Боднаруку за багаторічну і плідну працю на ниві виховання підростаючого покоління музикантів високого ґатунку, за розвиток хорового мистецтва України високе і почесне звання – Заслужений діяч мистецтв України.

Камерний хор ім. Д. Бортнянського Чернігівського обласного філармонійного центру фестивалів та концертних програм після виступу. В центрі: Президент України Леонід Кучма, Голова Чернігівської обласної державної адміністрації Валентин Мельничук, Головний диригент та художній керівник заслужений діяч мистецтв України Любомир Боднарук.

* * *

Визнання прийшло до Любомира Боднарука не тому, що було нав'язане зовні і закріплене частими повторами його імені, які мимоволі впливають на людську свідомість. Ні, ця шана була викликана самою сутністю його мистецтва, етичною силою, яке воно несе; викликана атмосферою першовідкриття хорових творів – нових музичних світів; атмосферою, що встановлюється між слухачем і виконавцем на концертах Майстра. Л.М. Боднаруку вдалося, як небагатьом в мистецтві, знайти свою Тему – інтерпретація сучасної хорової музики, першовиконання новітніх зразків хорової творчості українських композиторів.

Одним із адресатів цієї роботи є звичайний слухач; саме той, хто невимушено любить музику, шанує музичне мистецтво; той, хто почувши митця, який виніс на концертну естраду свої ідеї – вистраждані, ніжно плекані, глибоко свої, але водночас осяяні незгасимим світлом традицій національного мистецтва, відчув зацікавленість особистістю Л. Боднарука як людини, як сина свого народу: чому і в кого вчився, як втілював свої прагнення, що пережив, що усвідомив, на чому зростав?

Як виявляється – на багато чому: тут і досвід сольного та хорового співу з дитячих та юнацьких років; тут і синкретичне мистецтво танцювально-пісенних ансамблів (Чернівецький та Гуцульський ансамблі пісні і танцю, Ансамбль пісні і танцю „Полісся”); тут і короткотривала робота в музично-драматичному театрі Івано-Франківська; тут і контакт з найменшою, але найважливішою ланкою музичного руху, – дитячою музичною школою Галича, та робота зі студентством у Чернівецькому культосвітньому та Чернігівському музичному училищах; тут і контакти з фундаторами

сучасної української диригентської школи та їх видатними учнями; тут і досвід інтерпретатора симфонічних творів („Хустина” Л. Ревуцького, „Реквієм” В. Моцарта, „Карміна Бурана” К. Орфа та ін.), опери („Алеко” С. Рахманінова), хорових концертів (А. Веделя, М. Бортнянського та ін.) і філігранне виконання численних зразків хорової мініатюри; тут робота з аматорськими хоровими колективами Чернівців та Галича, робота з навчальним хором Чернігівського музичного училища і робота зі своїм дітищем, із втіленням своїх думок і прагнень – камерним хором імені Д. Бортнянського; тут і далекі поїздки до різних країн, де Любомир Боднарук відкривав світ для себе і себе для світу, відкривав мистецтво України для інших країн і мистецтво зарубіжжя для України; зрештою, тут і суспільно-політична атмосфера, в якій зростав Л. Боднарук.

Любомир Мирославович не має якихось „таємниць” у своєму мистецтві, не має рецептів успіху; він не приховує свого таланту, ні! Він щедро ділиться ним з концертної сцени, ділиться своїми думками – в розповідях, інтерв’ю, а головне, не жалкуючи ані себе, ані свого часу, ділиться своїм талантом і досвідом, виховуючи творчу молодь у стінах Чернігівського музичного училища імені Левка Ревуцького, диригентсько-хоровий відділ якого Любомир Мирославович очолює.

Саме тому училище тісно співпрацює з камерним хором ім. Д. Бортнянського: кращих студентів диригентсько-хорового відділу Л.М. Боднарук – художній керівник і головний диригент камерного хору, запрошує на роботу в цей професійний колектив; репетиційною базою камерного хору є аудиторія, яку люб’язно надала філармонійному колективу дирекція училища; студенти училища, готуючись до державних іспитів, працюють із

камерним хором ім. Д. Бортнянського, який є постійним учасником мистецьких акцій музичного училища.

Таким чином, суто навчальний процес набуває рис і якостей дійсно творчого процесу. В цьому полягає одна з головних рис педагогіки Л.М. Боднарука. Адже процес навчання студента під керівництвом концертуючого диригента, в контакт з професійним колективом створює почуття духовної єдності зі своїм наставником, зі своїми старшими колегами – артистами професіонального колективу. При цьому Л. Боднарук як керівник професійного хору не сковує ініціативи студента, скоріше, він – духовний учитель. Це дає змогу Любомиру Мирославовичу продовжувати в своїх учнях багатовікові традиції української хорової культури та, постійно включаючи в навчальний процес твори сучасних композиторів, розвивати їх далі. Ідучи від української пісенної культури, Л. Боднарук осягнув безмежний музичний всесвіт, і намагається прилучити до нього своїх учнів.

Любомир Мирославович, виховуючи майбутнього музиканта, веде з ним розмову на рівних, а це викликає у студентів почуття великої відповідальності, спонукаючи їх до постійного творчого зростання і вдосконалення. В цьому полягає секрет мистецької педагогіки викладача-методиста, завідувача диригентсько-хоровим відділом Чернігівського музичного училища імені Л. Ревуцького, Заслуженого діяча мистецтв України, одного з керманців культурно-освітнянського руху Чернігівського регіону Любомира Мирославовича Боднарука.

Голова обласної письменницької організації, член Спілки письменників України, поет Станіслав Реп'ях дарує Любомирові Боднаруку свої поетичні рядки, а вдячна Чернігівщина – свою шану і любов.

Долітає із Карпат
Клекотіння виру.
То потічки гомонять:
„Слава Любомиру!”

Б'ють поклони на Десні
Світочу, кумиру.
Кожне слово – як пісні:
„Слава Любомиру!”

І давно вже не аванс,
А визнання щире.
Ми шануєм, любим Вас,
Пане Любомире!

Смиконемо, як гарант,
Чарку еліксиру!
За здоров'я, Ваш талант,
Пане Любомире!

Тож цвітить не менше ста
У добрі та мирі!
Доля Ваша золота,
Любий Любомире!

Бібліографія:

1. Бенч-Шокало О.Г. Український хоровий спів. – Київ, 2002. – 440 с.: іл., нот.
2. Кузьменко Л. „Щасливий, що все життя роблю улюблену справу” // Деснянська правда. – 1998. – 2 червня.
3. Лига В. І проросте посіяне зерно. Євген Вахняк: людина, митець, педагог. Львів, 2001. – 121 с.: іл.
4. Таран Л. „Чистий кришталь” від Боднарука // Вечірній Київ. – 2003. – 20 листопада.
5. Некрасов О. Життя в музиці. Київ-Донецьк, 2003. – 212 с.: іл.

ПРО АВТОРА

Олег Бадалов закінчив Чернігівське музичне училище ім. Л.Ревуцького у 1995 році. Навчався у Ніжинському державному педагогічному інституті ім. Миколи Гоголя на музичному факультеті (клас фортепіано доцента В. Розен), де розпочав науковий пошук під керівництвом завідувача кафедри диригентсько-хорової майстерності, кандидата педагогічних наук, доцента Ж. Володченко. Закінчив з відзнакою фортепіанний факультет Харківського державного інституту мистецтв ім. І. Котляревського (клас заслуженого діяча мистецтв України, професора Т. Веркіної та лауреата Міжнародних конкурсів, старшого викладача І. Денисенко). Довгий час співпрацював з народним артистом України, лауреатом Національної премії України ім. Т. Шевченка, професором В. Палкіним у складі камерного хору Харківської обласної філармонії.

Під керівництвом завідувача кафедри хорового диригування Харківського інституту мистецтв професора В. Палкіна Олегом Бадаловим були виконані наукові розвідки з питань виникнення та розповсюдження професійної музичної освіти в Україні, результати яких були опубліковані в збірках наукових праць Харківського інституту мистецтв та Харківської державної академії культури у 2000 та 2002 рр.

Науково-популярне видання

Бадалов Олег Павлович

**Любомир Мирославович
Боднарук**

Редакційна колегія: Суховерський В.М. - голова,
Васюта О.П., Грищенко П.В., Бадалов О.П.
Комп'ютерний набір і верстка Раєвич Л.М.

Підписано до друку 05.05.2004 р.
Формат 84 x 108 x 1/32
Об'єм друк. арк. 2,94
Наклад прим. 200

Чернігівська ОУНБ ім. В.Г.Короленка
14000 м. Чернігів, проспект Миру, 41.

